

PREDMET YEŞİL I SEVİM PROTIV TURSKÉ
(predstavka br. 34738/04)

PRESUDA

Ova verzija je ispravljena 14. novembra 2007.

u skladu s članom 81 Poslovnika Suda.

Strazbur, 5. jun 2007.

U predmetu *Yeşil i Sevim protiv Turske*,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odjeljenje), zasijedajući u vijeću u sljedećem sastavu:

F. TULKENS, *predsjednica*,

I. CABRAL BARRETO,

R. TÜRMEN,

M. UGREKHELIDZE,

V. ZAGREBELSKY,

A. MULARONI,

D. POPOVIĆ, *sudije*,

i S. DOLLÉ, *sekretar odjeljenja*,

pošto je razmatrao predmet na zatvorenoj sjednici 15. maja 2007. godine, donosi sljedeću presudu, usvojenu istog dana:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 34738/04) protiv Republike Turske koju su na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu „Konvencija“) Sudu podnijela dvojica državljana Turske, Hıdır¹ Yeşil i Hasan Sevim (u daljem tekstu „podnosioci predstavke“), 19. avgusta 2004. godine.

2. Podnosiocima predstavke, kojima je dodijeljena pravna pomoć, zastupao je F. N. Ertekin, advokat iz Istanbula. Turska Vlada (u daljem tekstu: „Država“) nije odredila zastupnika za postupak pred Sudom.

3. Podnosioci predstavke su se žalili da su bili žrtve postupanja koje je u suprotnosti s članom 3 Konvencije dok su bili pritvoreni u policiji. Takođe su tvrdili da vlasti nijesu na djelotvoran način reagovala na njihove tvrdnje o zlostavljanju, što je u suprotnosti s članovima 6 i 13 Konvencije.

¹ Ispravljeno 14. novembra 2007. Ime Hıdır Yeşil je bilo označeno kao: „Hıdır Yeşil“.

4. Dvadeset četvrtog oktobra 2005. godine Sud je odlučio da predstavku prosljedi Državi. Oslanjajući se na član 29, stav 3, Sud je odlučio da će prihvatljivost i meritum predstavke razmatrati istovremeno.

ČINJENICE

OKOLNOSTI SLUČAJA

5. Podnosioci predstavke su rođeni 1972, odnosno 1954. godine i žive u Istanbulu.

6. Devetog septembra 1996. policija je zaustavila podnosiocima predstavke i odvela ih u pritvor u prostorijama Uprave za bezbjednost Istanbula, konkretno Odjeljenja za borbu protiv terorizma. Stavljeno im je na teret da su članovi jedne ilegalne organizacije, MKLP (Marksističko-komunističko-lenjinistička partija).

7. Desetog septembra 1996. republički tužilac pri Sudu za bezbjednost države u Istanbulu, odlučujući o zahtjevu šefa Odjeljenja za borbu protiv terorizma Uprave za bezbjednost, odredio je da podnosiocima predstavke pritvor bude produžen do 23. septembra 1996.

8. Osamnaestog septembra 1996. republički tužilac je saslušao podnosiocima predstavke, a oni su pred njim negirali optužbe koje su im stavljene na teret. Uz to, Yeşil je izjavio da nije dobrog zdravlja, a Sevim da su ga policajci u pritvoru zlostavljali.

9. Istog dana, republički tužilac je odredio da podnosiocima predstavke pregleda ljekar sudske medicine sa Instituta za sudsku medicinu u Istanbulu. U svom izvještaju od tog dana, ljekar je konstatovao da na tijelu Yeşila postoje paralelne povrede sa krastama veličine 1x3 cm na lijevoj strani grudni, kao i da je sposobnost pokretanja lijeve ruke umanjena. Konstatujući, pored toga, da je podnosilac predstavke tvrdio da je tučen, podvrgavan elektrošokovima, polivan vodom i da su mu stiskali testise, ljekar mu je odredio bolovanje od pet dana. Kad je u pitanju Sevim, ljekar sudske medicine je naznačio da je on trpio bolove i umanjenu pokretljivost cijelog tijela, a naročito lakta i zglobova lijeve ruke. Uz to je na stomaku imao modricu ljubičaste boje prečnika 3 cm i nedostajao mu je četvrti zub u gornjoj vilici. Konstatujući takođe da je podnosilac predstavke rekao da je tučen, vješan, polivan vodom i podvrgavan elektrošokovima, ljekar je naredio neurološka i urološka ispitivanja.

10. Istog dana, Sevim je neurološki i urološki pregledan, i na pregledima je ustanovljeno da nema patologije, a da postoje subjektivni bolovi u prstima. Zaključujući ova ispitivanja, ljekar sudske medicine mu je odredio deset dana bolovanja.

11. Takođe 18. septembra 1996, podnosioci predstavke su izvedeni pred pomoćnog sudiju pri Sudu za bezbjednost države u Istanbulu, koji ih je sa-

slušao i odredio im pritvor. Podnosioci predstavke su pred sudijom ponovili svoje navode o zlostavljanju tokom njihovog pritvaranja u policiji.

12. Četrnaestog oktobra 1996. godine, u okviru krivične istrage protiv policajaca odgovornih za policijsko zadržavanje podnosilaca predstavke, tužilac koji je bio zadužen za ovaj predmet proglasio se mjesno nenadležnim i poslao je spise predmeta Javnom tužilaštvu u Fatihu.

13. Dvadeset trećeg oktobra 1996. javni tužilac u Fatihu je zatražio od Odjeljenja za borbu protiv terorizma Uprave za bezbjednost medicinske izvještaje koji se odnose na podnosiocima predstavke, njihove iskaze, kao i kopiju evidencije o pritvaranju u policiji. Poslao je pozive, između ostalog, policajcima odgovornim za pritvor, kako bi ih saslušao.

14. Između decembra 1996. i aprila 1997. godine javni tužilac je saslušao sedam policajaca odgovornih za pritvaranje podnosilaca predstavke, i to Bayrama Kartala, Yusufa Ōza, Alija Ihsana Kaya, Mustafu Ūnala, Yalçına B y khana, Zafera Virlana i Nafıza Aktařa. Oni su negirali da su zlostavljali podnosiocima predstavke.

15. Sedmog maja 1997. javni tužilac je pred krivičnim sudom u Istanbulu pokrenuo krivični postupak protiv ovih sedam policajaca, pozivajući se na član 243 Krivičnog zakonika (iznuđivanje priznanja mučenjem). Stavio im je na teret da su zlostavljali dvanaest osoba tokom njihovog boravka u pritvoru, među kojima i podnosiocima predstavke. Podnosioci predstavke učestvovali su u ovom postupku kao oštećeni.

16. Trinaestog maja 1997. krivični sud je održao prvo ročište, tokom koga je zatražio od krivičnog suda u Sakariji dodatne informacije koje se tiču podnosilaca predstavke.

17. Na ročištu održanom 30. septembra 1997. krivični sud je nastavio postupak saslušavanjem okrivljenih. Oni su negirali da su zlostavljali podnosiocima predstavke. S druge strane, izjavili su da su koristili silu prilikom njihovog hapšenja.

18. Između 25. novembra 1997. i 29. aprila 1999. godine, krivični sud je održao sedam ročišta na kojima se prevashodno bavio pribavljanjem iskaza jednog oštećenog.

19. Dvadeset drugog juna 1999. krivični sud je saslušao dvojicu oštećenih i odlučio da sačeka, između ostalog, saslušanje svih oštećenih, kao i odgovor na pitanja poslata krivičnom sudu u Sakariji, pa tek onda da pređe na suočavanje. Tokom tog istog ročišta, zastupnik podnosilaca predstavke je zatražio da u spise bude uključen izvještaj Komiteta za sprječavanje mučenja (u daljem tekstu „CPT“) koji sadrži informacije o razgovorima vođenim sa jednom od žrtava između 18. i 20. septembra 1996. u zatvoru u Sakariji.

20. Petog oktobra 1999. Krivični sud je odbio zahtjev zastupnika podnosilaca predstavke da u spise bude uključen izvještaj CPT i putem zamolnice zatražio da podnosioci predstavke budu saslušani.

21. Dvadeset prvog marta 2000. Krivični sud u Gebzeu saslušao je podnosioc predstavlke. Oni su istakli da su bili podvrgnuti nasilju tokom pritvaranja u policiji. Potvrdili su da prepoznaju Bayrama Kartala i Yusufa Öza, i da mogu da identifikuju ostale počinioce u slučaju da dođe do suočavanja.

22. Petog juna 2000. krivični sud je konstatovao da su iskazi podnosilaca predstavlke, koje je na osnovu zamolnice pribavio sud u Gebzeu, uključeni u spise.

23. Sud je 22. juna i 25. oktobra 2000. tražio da se ustanove adrese dvije žrtve, C. Y. i S. K, kako bi se pribavila njihova svjedočenja.

24. Ročišta održana 25. januara i 2. maja 2001. godine bila su posvećena ispitivanju dvojice oštećenih, C. Y. i S. K., koji su izjavili da su bili izloženi zlostavljanju dok su bili pritvoreni u policiji. Uz to, Krivični sud je odlučio da sačeka ishod postupka po žalbi koji se vodio pred Ustavnim sudom, a koji se ticao primjenljivosti zakona br. 4616 na krivična djela predviđena članom 243 Krivičnog zakonika.

25. Na ročištima održanim 16. jula i 19. novembra 2001. i 28. februara 2002, Krivični sud je konstatovao da se Ustavni sud još uvijek nije izjasnio o pitanju primjenljivosti Zakona br. 4616 na krivična djela predviđena članom 243 Krivičnog zakonika. Uz to, odustao je od saslušanja jednog okrivljenog koji nije mogao biti pronađen i žrtvama odobrio odlaganje iznošenja njihovih konačnih zapažanja.

26. Presudom od 25. aprila 2002. sud je zaključio da je utvrđeno da su oštećeni bili tučeni, davljeni, da im je skidana odjeća, da su bili maltretirani, da im je prijećeno, da su bili polivani mlazevima vode i izlagani elektrošokovima, da su bili lišavani sna, kao i mogućnosti da obavljaju svoje fiziološke potrebe dok su bili u pritvoru u policiji. Takođe je konstatovao da su policajci ove radnje počinili s namjerom da iznude priznanja, i da su izazvali veliki bol i patnju. Sud je, osim toga, smatrao da dosljedni iskazi oštećenih, kao i utvrđeni medicinski nalazi, ne potkrjepljuju odbranu policajaca prema kojoj su povrede nastale tokom hapšenja. Pozivajući se na član 135 Zakonika o krivičnom postupku koji zabranjuje mučenje kao sredstvo ispitivanja i na odredbe Evropske konvencije o ljudskim pravima, krivični sud je zaključio da su policajci krivi za djelo mučenja (član 243, st. 1 Krivičnog zakonika). Sud je, stoga, osudio Bayrama Kartala na deset mjeseci zatvora, kao i na privremeno udaljenje iz službe u trajanju od dva mjeseca i petnaest dana. Preostalih šest okrivljenih sud je osudio na po jedanaest mjeseci i dvadeset dana zatvora, kao i na tri mjeseca privremenog udaljenja iz službe. Na osnovu člana 6 Zakona br. 647 o izvršenju kazni, krivični sud je takođe odlučio da odloži izvršenje ovih kazni, uvjeren da okrivljeni nijesu skloni da djelo ponove.

27. Petog maja 2004. Kasacioni sud je ukinuo prvostepenu presudu i odlučio da se postupak vođen protiv okrivljenih obustavi usljed zastarjelosti.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 3 KONVENCIJE

28. Podnosioci predstavke tvrdili su da je prekršen član 3 Konvencije, koji glasi:

„Niko ne smije biti podvrgnut mučenju, ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.“

A. Prihvatljivost predstavke

29. Sud konstatuje da ova pritužba nije očigledno neosnovana u smislu člana 35, stav 3 Konvencije. Dalje smatra da ona nije neprihvatljiva ni po drugim osnovima. Stoga predstavku treba proglasiti prihvatljivom.

B. Meritum

30. Država osporava navode podnosioca predstavke.

31. Sud smatra da je u ovom slučaju na osnovu nalaza ljekara utvrđeno da je na kraju boravka podnosioca predstavke u pritvoru u policiji ovaj imao značajne posljedice po njihovo zdravlje (vidi gore st. 9 i 10), i niko pred Sudom ne spori da one ne potiču iz nekog ranijeg perioda. Pored toga, dokazi koje su strane iznijele tokom krivičnog postupka pred domaćim sudovima i pred ovim Sudom potkrjepljuju iskaze podnosioca predstavke o višestrukom nasilju koje su vršili policajci. Stoga, u svjetlu dokaza u predmetu, kao i onih izvedenih pred domaćim sudovima, Sud utvrđuje da su podnosioci predstavke bili podvrgnuti različitim oblicima zlostavljanja.

32. Posebno, Sud primjećuje da je Krivični sud u Istanbulu kvalifikovao kao mučenje postupke čije su žrtve bili podnosioci predstavke, imajući u vidu njihov intenzitet, kao i činjenicu da se radi o postupcima državnih organa, koji su tako postupali s namjerom, koristeći se svojim ovlašćenjima, s ciljem da iznude priznanja ili informacije o činjenicama koje su podnosiocima predstavke stavljali na teret (vidi st. 26 gore). Sud ne vidi nijedan razlog da odstupi od ovih zaključaka i procjenjuje stoga da je, ukupno uzev, nasilje počinjeno nad podnosiocima predstavke poprimilo izuzetno ozbiljan i surov oblik, podoban da nanese „velike“ bolove i patnju, stoga zaslužuje da bude kvalifikovano kao mučenje, u smislu člana 3 Konvencije.

33. Shodno tome, došlo je do povrede člana 3 Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 13 KONVENCIJE

34. Podnosioci predstavke tvrde da vlasti nijesu reagovale na njihove tvrdnje o zlostavljanju na djelotvoran način. Oni se pozivaju na član 13 Konvencije, koji glasi:

„Svako kome su povrijeđena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred nacionalnim vlastima, bez obzira na to da li su povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.“

A. Prihvatljivost predstavke

35. Sud konstatuje da predstavka nije očigledno neosnovana u smislu člana 35, stav 3 Konvencije. Dalje smatra da ne postoje ni drugi razlozi da bude proglašena neprihvatljivom. Stoga, Sud smatra da je predstavka prihvatljiva.

B. Meritum

36. Država tvrdi da je istraga bila efikasna i podsjeća da „djelotvornost“ istrage ne zavisi od izvjesnosti ishoda koji je po podnosiocu predstavke povoljan. U tom smislu, podvlači da su pravosudni organi primjenjivali samo zakone i da se vlastima u pogledu dužine postupka ne može ništa zamjeriti. Država ističe da je predmet nesporno složen, imajući u vidu broj okrivljenih i oštećenih. Pravosudni organi su zaista morali da se suoče s neuobičajenim teškoćama pri pribavljanju iskaza. Ni podnosioci predstavke nijesu aktivno saradivali s pravosudnim organima, što je doprinijelo odugovlačenju postupka.

37. Na osnovu dokaza koji su pred njega iznijeti, Sud je presudio da je tužena država odgovorna, na osnovu člana 3, za mučenje koje su pretrpjeli podnosioci predstavke (vidi gore st. 35). Pritužbe koje su iznijeli podnosioci su, stoga, „dokazive“ u smislu člana 13. Vlasti su, dakle, imale obavezu da otvore i sprovedu djelotvornu istragu koja odgovara zahtjevima iznijetim u presudi *Bati i drugi protiv Turske* (br. 33097/96 i 57834/00, st. 133-137, CEDH 2004-IV). Uz to, Sud ponovo ističe da je, kada je službeno lice organa države okrivljeno za teška krivična djela koja uključuju postupanje suprotno članu 3, teško zamisliti da ono može da nastavi da obavlja svoju funkciju dok traje istraga koja se na njega odnosi ili tokom postupka protiv njega, a još teže da može da bude i dalje u javnoj službi ako je njegova krivica utvrđena (*mutatis mutandis, Abdülsamet Yaman protiv Turske*, br. 32446/96, st. 55, 2. novembar 2004).

38. U svakom slučaju, načelno nije dozvoljeno da vanredne mjere, kao što su amnestija ili pomilovanje, ometaju vođenje i ishod takvog postupka, ili da u njemu nastupi krivičnopravna zastarjelost zbog odugovlačenja pravosudnih organa koja nijesu u skladu sa standardima brzog postupka i razumne pažnje, koji se podrazumijevaju u ovom kontekstu (*Okkali protiv Turske*, br. 52067/99, st. 76, 17. oktobar 2006). Kad je riječ o ispitivanju tvrdnji o zlostavljanju, može se smatrati da je brza reakcija vlasti od suštinskog značaja

za očuvanje povjerenja javnosti u načelo zakonitosti i za izbjegavanje bilo kakvog privida o umiješanosti ili toleranciji u odnosu na zabranjene postupke (*Bati i drugi*, gore citirano, st. 136).

39. U ovom slučaju, Sud primjećuje da su okrivljeni policajci izvedeni pred krivični sud u Istanbulu 7. maja 1997. pod optužbom za iznuđivanje priznanja mučenjem, u smislu člana 243 Krivičnog zakonika (vidi gore st. 15). Može se, prema tome, smatrati da je Javno tužilaštvo u Istanbulu brzo identifikovalo odgovorna lica i da je ustanovilo za šta bi ona mogla biti odgovorna, a što se podudaralo sa odgovarajućim pritužbama podnosilaca predstavke. Prema tome, po mišljenju Suda, prije nego što se odredi da li je postojala prethodna istraga u skladu sa proceduralnim zahtjevima, treba ispitati da li su turske pravosudne vlasti imale volju da odgovorne privedu pravdi.

40. U pogledu krivičnog postupka, Sud na početku primjećuje da je on, ukupno uzev, predugo trajao: pet godina i sedam mjeseci poslije događaja, Krivični sud je presudio da je sedam policajaca krivo za mučenje podnosilaca predstavke. Posebno je zapanjujuće da je Kasacioni sud čeka dvije godine i jedan mjesec prije nego što se izjasnio o žalbi i odlučio da obustavi postupak vođen protiv navodno odgovornih za mučenje podnosilaca predstavke, koji su, tokom cijelog trajanja postupka, nastavili da vrše svoje funkcije. Postupak je, sledstveno, bio obustavljen zbog zastarijevanja više od osam godina nakon događaja koji je bio njegov predmet.

41. Za Sud, uzimajući u obzir vrijednost kojoj je posvećen član 3 Konvencije (*Jalloh protiv Nemačke* [GC], br. 54810/00, st. 99, CEDH 2006-...), nema sumnje da su turske vlasti morale da preduzmu pozitivne mjere koje je nametala ozbiljnost situacije kako bi sprovele postupak prije nego što nastupi zastarjelost.

42. Usljed toga, uzimajući u obzir ukupnu dužinu postupka koji je trebalo da dovede do osude policajaca, što će reći više od osam godina, Sud procjenjuje da se ne može smatrati da su turske vlasti postupale sa dovoljnom brzinom i razumnom pažnjom, te su izvršiocima nasilja ostali nekažnjeni, uprkos tome što su proglašeni krivim za krivično djelo mučenja. Ovo je dovoljno da se utvrdi da, usljed okolnosti koje su dovele do toga da postupak vođen protiv navodnih izvršilaca mučenja nad podnosiocima predstavke bude obustavljen, krivičnopravni postupak ne zadovoljava kriterijum „djelotvornosti“ u smislu člana 13, jer zahtjevani pravni lijek mora biti djelotvoran kako prema tekstu zakona, tako i u praksi.

43. Stoga, došlo je do povrede člana 13 Konvencije.

III. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 KONVENCIJE

44. Podnosioci predstavke smatraju da se postupak protiv policajaca nije odvijao pravično i da nije okončan u razumnom roku. U vezi s tim, oni se pozivaju na član 6 Konvencije.

45. Država osporava ovakvo mišljenje.

46. Sud smatra da je ova pritužba u vezi s onom koju je gore ispitao i da se stoga mora proglasiti prihvatljivom. Međutim, imajući u vidu konstataciju u vezi s članom 13 (vidi gore st. 43), procjenjuje da nema mjesta odvojenom ispitivanju toga da li je, u ovom slučaju, povrijeđena odredba člana 6.

IV. PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

47. Prema članu 41 Konvencije,

„Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.“

A. Naknada štete

48. Yeşil je za sebe tražio 80.000, a Sevim 100.000 eura (EUR) na ime nematerijalne štete koju su pretrpjeli.

49. Država smatra da su ovi zahtjevi preuveličani.

50. Imajući u vidu težinu povreda Konvencije u domenu članova 3 i 13 čije su žrtve bili podnosioci predstavke, Sud odobrava 30.000 EUR svakom od njih na ime nematerijalne štete.

B. Sudski troškovi

51. Podnosioci predstavke traže 634 EUR za troškove postupka pred domaćim sudovima i 7.946 EUR za troškove postupka pred Sudom. Podnijeli su, između ostalog, dvije priznanice za honorare.

52. Država smatra da su ovi zahtjevi preuveličani.

53. Prema utvrđenoj praksi Suda, podnositelj predstavke može tražiti naknadu sudskih troškova samo u mjeri u kojoj se utvrdi da su oni stvarni, neophodni i razumni. U ovom slučaju, imajući u vidu činjenice koje ima pred sobom i gore navedene kriterijume, Sud procjenjuje da je razuman iznos od ukupno 5.000 EUR, umanjen za 850 EUR plaćenih na ime pravne pomoći, i taj iznos dodjeljuje podnosiocima predstavke zajedno.

C. Kamata

54. Sud smatra da je primjereno da važeća kamatna stopa bude ona koja će se temeljiti na prosječnoj kamatnoj stopi na kredite Evropske centralne banke, na koju treba dodati još tri procentna poena.

IZ TIH RAZLOGA, SUD, JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* predstavku prihvatljivom;
2. *Zaključuje* da je došlo do povrede člana 3 Konvencije;

3. *Zaključuje* da je došlo do povrede člana 13 Konvencije;
4. *Zaključuje* da nema mjesta odvojenom ispitivanju pritužbe u vezi sa povredom člana 6 Konvencije;
5. *Zaključuje*
 - a) da tužena Država treba da plati, u roku od tri mjeseca od dana kada ova presuda postane pravosnažna u skladu s članom 44, st. 2 Konvencije, po 30.000 EUR (trideset hiljada eura) obojici podnosilaca predstavke na ime nematerijalne štete i 5.000 EUR (pet hiljada eura) podnosiocima predstavke zajedno na ime sudskih troškova, umanjeno za 850 EUR (osam stotina pedeset eura) koje je platio Savjet Evrope na ime pravne pomoći, plus iznos bilo kog poreza naplativog na pomenute iznose, izraženo u novim turskim lirama prema kursu važećem na dan isplate;
 - b) da će od trenutka isteka gore navedenog roka od tri mjeseca do trenutka isplate na navedenu svotu biti zaračunavana prosta kamatna stopa koja će po vrijednosti odgovarati prosječnoj kamatnoj kreditnoj stopi Evropske centralne banke u periodu o kome je riječ, uvećanoj za tri procentna poena;
6. *Odbija* ostatak zahtjeva podnosilaca predstavke za pravično zadovoljenje.

Presuda je izrađena na francuskom jeziku i poslata stranama u postupku 5. juna 2007. godine u skladu s pravilom 77, stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

S. Dollé
sekretar

F. Tulkens
predsjednica